

Aktivism och folkhems kritik

Anders Sunna

Ulrika Thorén

Härnösands konsthall, till 11 okt.

Den relativt unge (född 85) samiske aktivisten och konstnären Anders Sunna från Kieksiäisvaara i Norrbotten har på senare år uppmärksammats i konstvärlden. Två år i rad har han funnits med på Liljevalchs vårsalonger, Örnsköldsviks konsthall ställde ut hans målningar 2011, samma år fanns han med på konstrundan i Nordingrå hos Birgit Dahlgren på Kiörninggården, i våras visades hans verk på Norrlitt i Umeå och nu finns Anders Sunna på Härnösands konsthall.

Under vernissagen i Härnösand höll Anders Sunna ett starkt och personligt försvarstal till samernas kamp om sin rennäring. Han berättade om alla de orättvisor de utstått genom historien och hur hans egen släkt under många år fört en bitter strid med länsstyrelsen i Norrbotten för sin rätt att få bedriva renskötsel. Inte konstigt att den norrbottniska länsstyrelsebyggnaden återfinns på flera av hans målningar i utställningen, oftast upp och nervänd!

Anders Sunna bor och arbetar numera i Jokkmokk men det är i Pajala och Sattajärvi koncessionssameby han har sitt hjärta. Där har familjen Sunna i över fyrtio år försökt få tillbaka sin renskötselrätt som togs ifrån dem då den nya rennärlagen infördes. Genom den ändrade lagtexten fick de s.k. skötesrenägarna (markägare, arrendatorer och brukare av mark utan samiskt ursprung) med sin ekonomiska makt mer att säga till om i samebyn på de ursprungliga samernas bekostnad.

All sin samlade frustration över sakernas tillstånd låter Anders Sunna finnas med i konsten. Han blandar friskt olika tekniker, klipper och klistrar, trycker och screenar och sprejar ursinnigt med sina graffitiburkar över målningarna som avslut. En fastkedjad kalasjnikov har fått detaljer med fina utsirade mönster i renhorn, en lagbok har en vass kniv med vackert mönstrat skaft djupt nerstucken i lagtexten och två ripor är utrustade med tidsinställda bomber.

Med mycket svärta, smuts och "en pyts renblod" får Anders Sunna utlopp för all sin ilska men även den maktlöshet han känner. Vissa (även andra samer) tycker att han överdriver och tar i för mycket och det är lätt att hålla med. Det är svårt att ta till sig andra människors våldsammaste aggressioner. Budskapet blir otydligare och känns bara skrämmande. Så är det med Anders Sunnas militanta sida. Jag har svårt för hans förkärlek till alla dessa krigsattiraljer, de samiska aktivisterna i rånarluvorna och med de skjutklara kalasjnikoverna i nävarna. Det blir en romantisering av våldet, som inte är bra, då t o m en fredlig ripa får göra tjänst som en osäkrad självmordsbombare.

Men trots allt det krigiska finns det en skruvad, svart humor i Anders Sunnas målningar som känns befriande och lite hoppfull inför framtiden också!

Även Ulrika Thorén, en trappa ner i konsthallen, har ett aktivistiskt förhållningssätt till sin konst. Men i hennes fall är det mer lekfullt, glatt anarkistiskt med bara en lätt ton av samhällskritik.

Det första man möter i entréplanet utställningsdel är en folkdräkt, som ser ut att ha suttit på drottning Silvia under senaste nationaldagsfirandet. Vid närmare betraktande upptäcker man dock att detta är något helt annat än en Sverigedräkt. Broschens mönster är bilder på nationalskalderna Bellman och Cornelis Vreeswijk och på fickan sitter ett tryck av ett DN-foto på en familj, som åkt hela vägen från Sverige till Michael Jacksons Neverland, för att uppfylla sin stora dröm om att komma nära sin döda idol. Det är flera sådana förskjutningar och synvillor, som gör att första intrycket förvandlas till något helt annat.

Ulrika Thorén verkar även hon tycka om att växla mellan teknikerna; collage, screen, emalj och tovning för hennes del.

En djärvt svängd soffgrupp av den kände danske möbeldesignern på sent 60-tal Johan Andersen har fått en ny klädsel av tekniskt mycket skicklig rulltovning i de klara grundfärgerna gult, rött, grönt och blått. Något påminner färgvalet om samedräkten eller kanske än mer om Bengt Lindströms sprakande färgsjok. Återkommande i Ulrika Thoréns utställning är gamla film- och reklambilder. En sådan som hon ofta använt är färgvarianter av det kanske svenskaste av allt: Kalles kaviar.

Lättast att ta till sitt hjärta är nog två av Ulrika Thoréns emaljer, den lilla bilden av en sovande lejonunge "Gissa (vad jag tycker om dig)" och den stirriga haren med de röda ögonen "Inte se inte höra". Något naket och omedelbart finns i deras uttryck. Utan förklädnader och andra utstyrselar ser de riktigt rörande mänskliga ut!

Text: Karin Lundqvist
Foto: Jonas Lundqvist
Volym 2014-09-25